

Örkény István

- Örkény István a XX. Században forradalmian megváltoztatta a próza és drámairodalmat.
- Bevezette irodalmunkba a groteszk abszurd ábrázolásmódot és ezzel egy összetett ellentmondásos világot ábrázol.
- Ma elsősorban: Tóték, Macskajáték, illetve az egyperces novellák szerzőjeként tartják számon.
- Élete:
 - 1912-1979
 - Budapesten, jómódú polgári, értelmiségi családból származik
 - Vegyészdiplomát szerzett, gyógyszerészként dolgozott
 - A baloldali kapcsolatai miatt az édesapja Londonba küldte tanulni (1938) majd Párizsba
 - A háború kirobbanásakor Örkény hazajött
 - Munkaszolgálatot teljesített és Donnál harcolt a második magyar hadsereggel.
 - Lágerekben élt és elkapta a tífuszt is.
 - 1946-hazajött
 - Dokumentum jellegű művek írásába kezdett
 - Szociografikus ábrázolásmód jellemzi
 - Pl. Lágerek népe, Voronyezs, Emlékezők
 - Fényes szelek korszak tagja volt és eljutott a tematikus irodalomig is
 - 1952: Lila tinta című elbeszélését ideológiai támadás éri, önkritikát gyakorol
 - 1952-től jellemző a pályáján a politikai tisztánlátás-> 1957-ben elhallgattatják (nem jelentettek meg tőle) irodalmi alkotásokat
 - 1962-ben Pándi Pál fogadta el újból írásait
 - Így először folyóiratokban jelenhettek meg művei pl. Tóték-> Kossuth díj
 - Párizsban a Fekete Humor Nagydíját is elnyerte
- További művei:
 - Tengertánc
 - Kulskeresők
 - Vérrokonok
 - Rózsakiállítás
 - Pisti a vérzivatarban

Tóték

- 3 változata van:
 - Filmforgatókönyv
 - Dráma
 - Kisregény
- Örkény a Világháborút tekintette élete sorsdöntő eseményének és ezt érzékeltette ebben a műben is
- Műidő:
 - 2. Világháború
 - Nincs konkretizálva az időpont
- Helyszín:
 - Hátország, hegyvidéki falu
 - A helyszín sincs konkretizálva
- Látszatra nem a háború a fő téma a műben
- Történet valószínű eseményekre épít

- A mű középpontjában a családfő áll
- A mű azt mutatja be, hogy a parancsuralom hatására hogyan alakul ki a szolgálalkúség és mindez milyen következményekkel jár
- A színhely egy kis falu, de a háború hatása itt is érződik
- Mindenki mást csinál mint amit kellene
- Az értelmiségi lét devalválódott
- Pl:
 - Ügyvéd-gödörtisztító
 - Postás-katona
 - Bolond Gyuri atyus-postás
- Vannak olyan foglalkozások is amelyekről már csak múlt időben beszéltek a közösségben
 - Berger-mozis
 - Klein-vendéglős
- Ebbe a megváltozott környezetbe érkezik Varró őrnagy
- Két ismeretlen érkezik a faluba, mindez ellentmondáshoz vezet (azt hiszik a jól öltözött őrnagy megy hozzájuk)
- Az őrnagy egy deformálódott személyiség (a háború gépezete felőrölte az idegrendszerét)
- A háború áldozata
- Képtelen a civil élethez alkalmazkodni
- Partizán vadászegység parancsnoka, a család Gyula (fiuk) sorsán szeretne segíteni a fronton így alkalmazkodnak az őrnagy elveihez és a háború eszmerendszerét kezdik el szolgálni
- A műben folyamatosan ellentétek vonulnak végig:
 - Egészség - Betegség (Egy beteg személyiség gyógyulni, pihenni érkezik, de nem válik egészségesse, beteggé teszi a környezetét is)
 - Civil élet - Hadsereg (civil élethez a hadsereg képviselője nem idomul, továbbra is annak az értékrendjét képviseli)
 - Háország – Front (Hátországi faluba költözik a front életvitele)
- A frontot idézi Tóth Gyula zászlós története is.
- Sürgönyökből, leltárakból, fiktív dokumentumokból ismerjük ezt meg.
- Mindez a mű hitelességét növeli
- A műben a front és a háország összekötője a postás
- A postás miatt (Bolond Gyuri atyus) miatt nem kapja meg a halálhírt hozó sürgönyt, ezért végigjárják az alkalmazkodás fokozatait:
 - Őrnagy érkezése előtt túlzásokba esnek
 - Pl: fenyőillat, postás nem vehet levegőt a ház előtt, a szomszédoknak is alkalmazkodniuk kell
 - Őrnagy megérkezése után átveszik az őrnagy szokásrendszerét:
 - Pl: az őrnagy nappal alszik, éjszaka fent van és ezért a családnak éjszaka dobozolnia kell
- A családfő az ellenérzéseit többféle módon kifejezi:
 - Pl: Folyamatos ásítás, kimondottan nem ügyes a dobozolásban, éjszakai séta, bujdosik az őrnagy elől (templom, budi)
- A család számára megkönnyebbülés az őrnagy elutazása
 - Késleltetett mozzanat a műben
 - Az olvasó abban reménykedik, hogy a család helyzete normalizálódik
- Megoldás:
 - Az őrnagy visszatéréseivel minden kezdődne előről, ezért a családfő radikális tettet választott a margóvágóval felnégyelte az őrnagyot.
- Az őrnagyot a színpadon többször Hitlerként ábrázolták, így a mű mondanivalója egyrészt hogy szembe kell szállni az erőszakkal, a kiválás politikája nem elegendő
- Ez az alkotás egyszerre konkrét és általános érvényű is
- Ezzel a művel Örkény tiltakozik a személyi kultusz ellen is, a mindenkori megaláztatást is elítéli

- A szolgálattelkütség és a parancsuralom hajlama megvan mindenkiben (groteszk kép)
- Mindenkiben megvan a hajlam a hatalmaskodásra és kiszolgáltatottságra
- Cél: egészséges személyiség kiszolgáltatása
- „Én Tóttal értek, de az őrnagy is én vagyok”

Szereplők (ha valaki nem olvasta volna):

- Varró őrnagy
- Tót Lajos
- Tótné, Mariska
- Ágika
- Gyuri atyus, a postás
- Tomaji plébános
- Klein vendéglős
- Berger mozis
- Cipriani professzor, ideggyógyász
- Gizi Gézáné
- Tót Gyula zászlós